

8. Максимова Н. Ю. Основи девіантної поведінки / Н. Ю. Максимова. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет” 2008. – 439 с.

9. Прокопович Е. М. Клинико-психопатологические и социально-психологические корреляты агрессивности у несовершеннолетних правонарушителей : дис... канд. мед. Наук : 14.01.16 / Е. В. Прокопович. – Харьков., 2000. – 157 с.

10. Скородумов А. А. Социально-психологический анализ дезадаптации личности : На прим. современ. внеконфессионал. течений : дис... канд. психол. наук : 19.00.05 / А. А. Скородумов. – Санкт-Петербург, 1996. – 241 с.

11. Тихоненко В.А. Морально-этические аспекты суицида и вопросы реабилитации / В.А. Тихоненко. – М. : НИИ психиатрии МЗ РСФСР, 1984. – 47-62 с.

12. Чомалян Э. А. Особенности суицидального поведения в сочетании с другими видами девиаций у подростков // Научные и организационные проблемы суицидологии. / Э.А. Чомалян – М.: Изд. Московского НИИ психиатрии, 1983. – 167с.

13. Юнацкевич, П. И. Социологические и психолого-педагогические основы суицидологии / П. И. Юнацкевич, Я. И. Гилинский // [микроформа] : Учеб. пособие / Под ред. В.А. Кулганова – М. : РГБ, 2003

Статья посвящена освещению актуальной проблемы подросткового суицида. Охарактеризованы специфические отличия профилактики суицидальности подростка от общей профилактики подросткового девиантного поведения. Представлено психолого-педагогическую схему системной профилактики суицидального поведения подростков, ее междисциплинарный и межведомственный характер.

Ключевые слова: *суицид, группа риска, подростковый возраст, профилактика, превенция. The article presents the empirical results of the study features empathy younger pupils with deviant behavior. In particular, given the comparison of orientation signs of compassion and empathy in children with high and low empathy.*

Article is devoted to actual problem of adolescent suicide. Specific differences between prevention of suicidal teenage behavior and general preventive adolescent deviant behavior are characterized in this article. Presented the psycho-pedagogical diagram of suicidal behavior systematical prevention in adolescents, its interdisciplinary and interdepartmental character.

Keywords: *suicide, risk group, adolescence, prevention, prevention.*

УДК 159.9

М.І. Савіна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНИХ ВЗАЄМИН

Стаття стосується психології гендеру та взаємин між представниками обох статей через призму психофізіологічних особливостей людини та ведичної психології. Автор наголошує, що психологія чоловіка та психологія

жінки суттєво відрізняється і залежить також від психофізіологічних особливостей людини. Автором підкреслюється вагоме значення чистих та щирих взаємин у сім'ї, і щоб досягти чистоти в житті, зокрема сімейному житті, особистості необхідно встановити для себе високу ціль, знайти одностудія і помічника у досягненні цілі й слідувати їй.

Ключові слова: *гендер, стать, гендерні взаємини, функціональна асиметрія мозку, ведична психологія.*

Взаємини представників обох статей, чоловіка та жінки, перш за все, зводяться до спілкування, і це спілкування може призвести як до успіху, так і до провалу. Успіх або неуспіх у спілкуванні та взаєминах між людьми загалом залежить від зловживання якостями особистості, чоловічими та жіночими якостями і використання їх задля власного задоволення. Для побудови щирих та чистих взаємин, необхідно отримати знання та зрозуміти особливості своєї психології й психології іншої людини, очистити своє серце від заздрощів та намагання насолоджуватися за рахунок іншого, позбавитися претензії. Чисті та міцні взаємини можуть будуватися лише тоді, коли у стосунках між чоловіком і жінкою є висока ціль, яку не можна досягнути низькими вчинками та цілями. Наш виклад буде стосуватися психології гендеру та взаємин між представниками обох статей через призму психофізіологічних особливостей людини та ведичної психології.

Психологія чоловіка та психологія жінки суттєво відрізняється і залежить також від психофізіологічних особливостей людини. Всім відомий науковий факт фізіологічної асиметрії головного мозку, де права півкуля відповідає за емоційну сферу, а ліва – за сприймання та логічне мислення.

Функціональна асиметрія мозку – це складна властивість мозку, що відображає розходження в розподілі нервово-психічних функцій між правою і лівою півкулями. Формування і розвиток цього розподілу відбувається в ранньому віці під впливом комплексу біологічних та соціокультурних чинників [8]. Функціональна асиметрія півкуль є однією з причин існування у людини певної структури психіки [4].

Взаємодія півкуль мозку характеризується як співвідношення новизни й «рутини», тобто, все, із чим стикається людина вперше, сприймається правою півкулею мозку, а все, чому людина навчилася, стає надбанням лівої й зберігається там у вигляді певних паттернів [2].

Домінування півкуль зазвичай визначає найбільш розвинену область психічного – так, у правопівкульних краще розвинені емоції та інтуїція, у лівопівкульних – сприймання й мислення. Переробка інформації правопівкульних відбувається спонтанно, в хаосі та миттєво, вони мислять інсайтами. Ліва півкуля не лише відповідає за понятійне, конвергентне мислення, прогнозування подій та висування гіпотез, в ній представлена дискретна модель світу, розбита на окремі елементи.

В семантичній пам'яті цієї півкулі зберігається соціальна система значимостей. Натомість, вважається, що права півкуля відповідає за синтетичну, симультанну (одночасну) діяльність мозку. Вона має справу не з

фігурою, а з фоном, не з центром уваги, а з периферією. Таким чином, права півкуля забезпечує не концентрацію, а розподіл уваги. Ліва півкуля більшою мірою орієнтована на прогнозування майбутніх станів, а права – на взаємодію з досвідом та актуальними подіями. Ліва півкуля більш активна під час виникнення мотивації щодо наближення до об'єкта, а права – в разі мотивації на уникнення. В цілому, права півкуля є переважно сприймаючою, а ліва – виконавчою.

Як ми бачимо, функціональна асиметрія великих півкуль є важливою психофізіологічною характеристикою людини, яка є нейрофізіологічною детермінантою індивідуально-психологічних відмінностей, оскільки вони виявляють кореляції з різними психічними процесами [5].

Результати низки досліджень [4] дають підстави вважати, що мозок чоловіків організований більш асиметрично, ніж мозок жінок. Величина задньої ділянки мозолистого тіла, що з'єднує праву і ліву півкулі, у жінок більша, ніж у чоловіків, що сприяє інтенсивнішій міжпівкульній взаємодії. Ця функціональна особливість дає змогу жінкам успішно використовувати різні способи сприйняття і мислення, вони забезпечують більшу адаптивність жінок до змін умов життя.

Мозок чоловіка спеціалізований – розділений на ділянки. Його конфігурація сприяє концентрації на одній конкретній задачі в окремий проміжок часу, і більшість чоловіків стверджують, що можуть робити лише одну справу в певний час. Тобто, в роботі півкуль головного мозку чоловіка характерною є функціональна асиметрія, у жінок – співпраця. І ця властивість у жінок дає їм змогу одночасно робити декілька справ.

Особливості психології чоловіка та психології жінки схематично можна представити так [7].

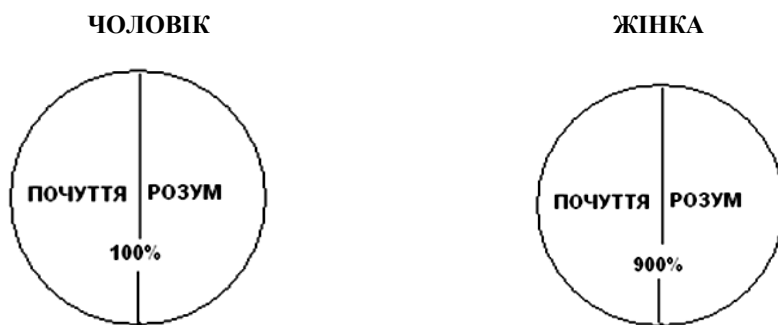

Рис. 1. Особливості психології чоловіка та психології жінки

Як бачимо на рисунку 1, функціональна будова мозку (де, умовно почуття – це здатність до відчуття та сприймання, а розум – до розрізнення) представників обох статей не відрізняється, а можливості, тобто психологічні

особливості глибини використання його складових, у чоловіків і жінок, будуть відрізнятися. Наприклад, якщо у чоловіків є 100% можливості відчувати і розрізняти, приймати рішення, то у жінок таких можливостей, згідно низки досліджень, більше в 9 разів, тобто 900% [7].

Жінка, таким чином, зазнає сильного впливу почуттів і стає емоційною, тобто починає мислити емоціями, а чоловічий ум потрапляє під вплив розуму, і набуває логічної природи, тобто починає мислити аргументами. Таким чином, саме ці суттєві відмінності й спричиняють факт нерозуміння представників протилежних статей. Для жінок важливими є емоції та увага, а також необхідність вираження своїх переживань та почуттів. Натомість, для чоловіків на першому місці знаходиться сенс того, що відбувається, тобто все повинно бути аргументовано і виправдано [1].

Проте, сучасні психологи вважають, що сучасна жінка переважно втратила відчутний відсоток щодо здатності глибини відчувати та розрізняти і становить 170-180%. І таким даним є пояснення: сучасна жінка багато в чому прирівняна до чоловіка, виконує чоловічі ролі, і відповідно втрачає свою унікальність та внутрішню силу. Проте, відновити свої можливості та глибину відчуття та розрізнення жінка може завдяки якостям, які дають їй силу та унікальність, цілісність та гармонію – це цнотливість і вірність. Якщо жінка цнотлива, вірна, то все найсприятливіше прийде до неї. Потрібно пам'ятати, що якщо людина житиме в гармонії із законами світотворення, до неї природним чином приходять все, до чого вона прагне. Також потрібно зазначити, що потенціал енергії, яку накопичує жінка, будучи вірною чоловіку, також дає силу і йому. Фактів з історії безліч, коли чоловіки досягали успіхів та повагу в суспільстві саме завдяки сильним і вірним їм жінкам. Тобто жінка – це надихаюча сила для чоловіка, без неї він нічого не хоче і не здатний робити. Жінка управляє світом, а чоловік – це інструмент.

Разом з тим, психологічна природа жінки така, що її здатність до відчуття та розрізнення (робота правої та лівої півкулі) є одночасною, тобто вона може відчувати і розрізняти одночасно. Проте така здатність викликає у жінки неспокій, стурбованість, а для гармонійного урівноваження їй потрібна здатність чоловіка, яка полягає у черговості почуття та розрізнення (роботі правої та лівої півкуль). Отже, таким чином, гармонійні взаємини між чоловіком і жінкою розвиваються тоді, коли вони розуміють та поважають свою психологічну природу та природу іншого. А для цього людині потрібно отримувати знання та розвивати свою свідомість.

Сім'я є чистим місцем, і тому в ній все має бути чистим – взаємини, спілкування, вчинки, їжа, побут. І щоб досягти чистоти в житті, зокрема сімейному житті, особистості необхідно встановити для себе високу ціль, знайти однодумця і помічника у досягненні цілі й слідувати їй [3].

Щастя – це процес, а не даність, воно залежить від розвитку особистості. Загалом нараховують п'ять рівнів розвитку свідомості особистості: почуття, ум, розум, душа, наддуша [3; 7]. Це, так би мовити, платформи, на яких знаходиться свідомість особистості, і від чого залежить її життєдіяльність та задоволеність, щастя, або нещастя.

Наприклад, якщо особистість діє на платформі почуттів, то, відповідно, керуючись у житті здебільшого своїми почуттями, задовольняючи їх, отримує бажане, але задоволене бажання плинне і мінливе, і людина знову намагається задовольнити свої нові потреби і бажання, і цьому процесу немає кінця, бо всі бажання та почуття задовольнити неможливо, така їхня природа.

Коли особистість діє на платформі ума, то вона постійно оцінює все довкола та оточуючих її за принципом «подобається-неподобається». Таким чином, людина керуючись цим, розділяє все лише на хороше і погане, на друзів та ворогів з точки зору лише свого бачення та сприймання.

В разі, коли особистість керується здебільшого розумом, вона сприймає все за принципом «корисно-некорисно», і це вже вищий рівень свідомості. Людина таким чином будує життєдіяльність за тим принципом, що певні речі, події, знання і т.п. можуть бути корисними, або ж некорисними для особистості, її здоров'я, родини, нації, довколишнього середовища і т.п.

Коли вже особистість починає усвідомлювати себе не лише з точки зору свого тіла (тілесної концепції), починає розуміти, що я – це не лише моє тіло, що є щось вище, розвиненіше і тонше за своєю природою, вона опиняється на платформі душі. Особистість вже починає усвідомлювати не лише себе, а й інших живих істот з платформи душі – у всіх є не лише тіло, а є перш за все душа, вона у кожного унікальна та індивідуальна і цю індивідуальність та унікальність кожного особистість поважає.

І, нарешті, коли особистість досягає розуміння того, що є не лише індивідуальні душі, які постійно взаємодіють між собою, а є об'єднуюче начало, вище начало, яке має свою особистісну індивідуальність та унікальність, а інакше і не може бути, бо звідки ж кожна людина має свою неповторну індивідуальність, тоді вона опиняється на платформі свідомості наддуші, усвідомлюючи себе та розуміючи чистоту взаємин із наддушею.

З платформи свідомості наддуші в особистості зароджуються істинне розуміння та високі цілі свого існування. І, таким чином, вже з цієї платформи легше стати справді щасливим, будувати чисті стосунки і життєдіяльність загалом.

Існують чотири цілі людського життя [6]: 1) обов'язок, природа, призначення; 2) економічний розвиток; 3) любов; 4) духовність. Розглянемо їх детальноше.

1. Обов'язок, природа, призначення – людина розуміє своє життєве призначення, свою природу, якість, вміння і т.п. і діє згідно своєї природи. Обов'язок чоловіка та жінки – бути в гармонії із собою та усім навколишнім.

Кожна особистість має діяти згідно того призначення, яке їй надано в житті – роль чоловіка або жінки. Існують дві основні якості, які має розвинути у себе чоловік: контроль почуттів і турбота про інших. Контроль почуттів полягає в тому, що чоловік не слідує за своїми бажаннями, а перевіряє їх через призму розуму і вирішує їхню доцільність. Але це не означає, що чоловік не проявляє почуттів, він лише не надає їм провідної ролі у життєдіяльності.

Контроль почуттів необхідний для набуття гармонії і цілісності особистості і дає змогу накопичувати внутрішню силу, яку чоловік має витратити на соціальні досягнення. Тобто, чоловіку дається певне завдання в житті, і саме

для його виконання ум чоловіка відірваний від почуттів і наближений до розуму, що дає змогу чоловіку сконцентруватися на досягненні цілі, а не йти на поводу безкінечних бажань – в іншому випадку у нього буде накопичуватися незадоволення своїм положенням, життям загалом, і таким чином, ближче до середнього віку, у чоловіка частіше стане виникати почуття пустки. Так виникає поширена сьогодні криза середнього віку у чоловіків.

У чоловіка в житті є три обов'язки: 1) він дає матеріальний захист сім'ї, тобто забезпечує сім'ю і підтримує її; 2) дає емоційний захист дружині, вислуховує її і дає можливість їй проявити свої почуття та емоції; 3) має встановити правильні принципи життя сім'ї. Отже, якщо чоловік буде виявляти підтримку і заступництво іншим, він буде мати велике почуття радості та ентузіазму.

Що стосується жіночих, фемінних, якостей, то існують дві основні – цнотливість і терпіння. Синонім цнотливості – це вірність. Цнотлива, вірна, жінка віддана своєму чоловікові і ним пишається. Якщо жінка цнотлива, вірна, то все найсприятливіше прийде до неї. Потрібно пам'ятати, що якщо людина житиме в гармонії із законами світотворення, до неї природним чином приходять все, до чого вона прагне. Також потрібно зазначити, що потенціал енергії, яку накопичує жінка, будучи вірною чоловіку, також дає силу і йому. Справді, фактів з історії безліч, коли чоловіки досягали успіхів та повагу в суспільстві саме завдяки сильним і вірним їм жінкам.

Інша важлива якість жінок – це м'якість та терпіння. Такі, здавалося б непривабливі в сучасному суспільстві якості, можуть дати силу жінці і можливість жити в гармонії із собою і оточенням. Якщо жінка проявляє турботу і увагу чоловікові, цікавиться його справами і пом'якшує його грубий характер, вона тим самим викликає у чоловіка почуття подяки і вдячності, і таким чином, у чоловіка виникає спонтанне бажання турбуватися про свою дружину. Натомість, більшість сучасних жінок констатує протилежне, що дає можливість і підстави замислитись їм про тип своєї поведінки відносно чоловіків. Іншими словами, якщо жінка досягає успіхів у зовнішньому світі – роботі, кар'єрі, і не реалізує себе як дружина, або, скажімо, як та, що проявляє турботу, вона буде почувати свою внутрішню незахищеність.

2. Економічний розвиток, процвітання, статус – витікає із попередньої цілі, а саме, виконуючи свій життєвий обов'язок, співпрацюючи із природою, людина досягає процвітання, статусу.

3. Любов, емоційне задоволення – вміщує такі типи любові як, подружня, батьківська, дружня, служіння та нейтральна.

Зазначимо, що любов чоловіка до жінки проявляється таким чином: турбота про жінку, розуміння її і повага до неї, до її природи. А любов жінки до чоловіка проявляється у довірі, прийнятті його і подяці.

Якщо висловлюватися образно, жіноча психіка зіткана з любові: жінка народжується, щоб любити, турбуватися, спілкуватися з людьми, створювати навколо себе атмосферу тепла та щастя. Але, нажаль, освіта, яку жінки отримують в наш час, не має нічого спільного із родиною та родинним затишком. Сучасна освіта спрямована на можливість бути активною, сильною в соціальному середовищі і спрямована на роботу, просування в соціумі.

Проте, це освіта «за чоловічим типом», і вона жодним чином не пов'язана з розвитком жіночої психічної природи. В результаті психіка жінки перенапружується, слабшає, і здатність відчувати себе щасливою теж знижується. Не відчуваючи задоволення від життя загалом, жінки часто страждають від хронічних захворювань [6].

4. Духовність – найвища ціль людського життя, яка має на меті досягнути сенс буття, щастя та усвідомлення себе як духовної істоти. Моральність, правдивість, чистота, доброзичливість, чесність і любов – основні цінності культури Вед, яка будується на принципах прадавніх священних писаннях. Основною цінністю культури Вед є щастя. Критерієм успіху в цій культурі є кількість щастя, яке може досягнути і реалізувати людина.

Веди стверджують, що мета людського життя не в тому, щоб змиритися з тлінним і повним страждань світом, а в тому, щоб прагнути до вічного щастя, усвідомивши себе як духовну душу. Щоб зрозуміти, як індивідуальна жива істота пов'язана з навколишнім світом, необхідно відповісти на вічне питання: «Хто я?». Згідно Вед, людина потрапляє в полон, якщо ототожнює себе з матеріальним тілом і вважає, що матеріальний світ є єдиною реальністю, забуваючи про свою духовну природу [7]. Якщо людина задається питанням щодо своєї духовної природи, вона отримує унікальну можливість запитувати про Вищу, Абсолютну Істину. Знайомство з дійсним знанням дає людині відчуття вічності і, збагнувши це знання, людина наповнює своє життя любов'ю, радістю, щастям і досконалістю.

Людська форма життя перевершує тваринні аналоги тим, що людина наділена коштовним інструментом пізнання – вищим розумом, свідомістю, призначеним для збагнення Абсолютної Істини. А оскільки людина має не просто тіло, а й душу, то сенс життя людини полягає в досягненні науки про душу і Бога. Саме тому в Ведах і говориться, що воістину нещасні ті люди, яким не випало щастя в досягненні цієї науки [7].

Якщо люди перебувають в забутті про свою дійсну духовну природу, вони, можна сказати, живуть даремно, немов тварини, які обтяжені виключно тілесними потребами.

Якщо сенс життя людини полягає в тому, щоб реалізувати всі переваги людського життя, у тому числі і свій людський розум за призначенням, то така особистість стане здатною досягнути ні з чим незрівнянне духовне блаженство.

Як ми бачимо, шлях до гармонійних взаємин між чоловік та жінкою складний та тривалий, але можливий і реальний, і насамперед, дієвий. Внутрішня гармонія між людьми досягається через гармонію взаємного діалогу, гармонію взаємин. Чоловік і жінка є рівними особистостями, і ця рівність полягає в тому, що кожен з них допомагає набутти один одному внутрішню цілісність і гармонію, вони навчаються розвивати в гармонії як маскуліні, так і фемінні якості.

Якщо чоловіки і жінки поважають особливості природи один одного і прагнуть широко допомагати один одному, то з плином часу вони відчують повну рівність та взаємоповагу, досягнуть процвітання. Вони будуть вдячні і

цінуватимуть свої взаємини, і бажання експлуатувати один одного покине їхнє серце, а замість цього з'явиться справжнє й глибоке почуття любові [1]. Таким чином, розуміючи природу відмінностей між чоловічими та жіночими ролями та призначенням у суспільстві, ми можемо легко, маючи відповідні знання, будувати гармонійні взаємини та досягнути щастя.

Література

1. Гадецкий О. Законы судьбы, или Три шага к успеху и счастью / О. Гадецкий. – Саратов: Психология Третьего Тысячелетия, 2010. – 348 с.
2. Голдберг Е. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация / Е. Голдберг. – М.: Смысл, 2003.
3. Рузов В.О. Семейная нектарология / В.О. Рузов. – М.: Философская книга, 2007. – 150 с.
4. Руководство по функциональной межполушарной асимметрии. – М.: Научный Мир, 2009. – 836 с.
5. Спрингер С., Дейч Г. Левый мозг, правый, мозг.: Пер. с англ. / С. Спрингер, Г. Дейч. – М.: Мир, 1983. – 256 с., илл.
6. Торсунов О.Г. Законы счастливой семейной жизни / О.Г. Торсунов. – М.: Ведабук, 2006. – 150 с.
7. Хакимов А. Уровни сознания. Структура человеческой личности. Размышления / А. Хакимов. – Луцк, 2012. – 136 с., илл.
8. Чепя М.-Л. А. Функціональна асиметрія мозку як чинник соціопсихогенези цивілізацій східного і західного типів / М.-Л. А. Чепя // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003. – С. 99–109.

Статья касается психологии гендера и взаимоотношений между представителями обоих полов через призму психофизиологических особенностей человека и ведической психологии. Автор отмечает, что психология мужчины и психология женщины существенно отличается и зависит также от психофизиологических особенностей человека. Автором подчеркивается весомое значение чистых и искренних взаимоотношений в семье, и, чтобы достичь чистоты в жизни, в частности семейной жизни, личности необходимо установить для себя высокую цель, найти единомышленника и помощника в достижении цели и следовать ей.

Ключевые слова: гендер, пол, гендерные взаимоотношения, функциональная асимметрия мозга, ведическая психология.

The article touches psychology of gender and mutual relations between representatives of both sexes through the prism of psychophysiological features of man and vedic psychology. An author marks that psychology of man and psychology of woman substantially differs and depends also on the psychophysiological features of person. An author is underline the ponderable value of clean and sincere mutual relations in a family, and, to attain a cleanness in life, in particular domestic life, personalities must be set on your own high purpose, to find a like-minded person and helper in gaining end and follow it.

Keywords: gender, sex, gender mutual relations, functional asymmetry of brain, vedic psychology.